

Gran Teatre del Liceu

Servei Educatiu

Cantant amb el cor

Guia didàctica

Mª Antònia Guardiet

Octubre 2008

actualització Servei Educatiu 2014

ÍNDIX

1.Presentació.....	3
2.Objectius didàctics.....	5
3.Arguments i fragments de les òperes.....	6
3.1. Macbeth. Giuseppe Verdi (1813-1901).....	7
3.2. L'holandès errant. Richard Wagner (1813-1883).....	7
3.3.Turandot. Giacomo Puccini (1858-1924).....	8
3.4. Carmen. Georges Bizet (1838-1875).....	10
3.5. Il Trovatore. Giuseppe Verdi (1813-1901).....	11
3.6. Nabucco. Giuseppe Verdi (1813-1901).....	12
3.7. La flauta màgica. Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791).....	13
4.Partitures.....	14

1. Presentació

Cantant amb el cor és un concert ben especial on el protagonisme no recau solament en el Cor del Gran Teatre del Liceu, sinó que es reparteix entre el cor i el públic assistent. Nenes i nens hauran d'interpretar també dues cançons conjuntes del repertori operístic, (Invocació a la lluna de l'òpera Turandot de Puccini i Cor de nens de l'òpera Carmen) i una cançó tradicional catalana (El rossinyol), d'aquí el títol del concert.

CICLE EDUCATIU. L'espectacle es dirigeix a alumnat de:
EDUCACIÓ PRIMÀRIA. Cicles Mitjà i Superior.

A part d'**escoltar**, que ja és de per sí una actitud i un treball ben important, també **participarem cantant**. Tota una responsabilitat i una il·lusió a la vegada!

Durant el concert un presentador ens situarà i recordarà molts continguts que ben segur ja s'han treballat a l'aula com: el paper del director d'un cor -**José Luís Basso, el Maestro**-, la importància de la veu, la classificació i el reconeixement auditiu de les veus...

D'altres conceptes seran més nous; procurarem interpretar-los amb la música i les explicacions que hem preparat.

Els fragments que ens cantarà el **Cor del Gran Teatre del Liceu** ens ajudaran a entendre arguments d'òperes (obres), ens comunicaran sentiments, ens emocionaran... perquè l'òpera és això: música, paraula, emoció, acció, llum, moviment, color, expressió corporal...

Coneixerem el paper important de la **pianista acompanyant** que, amb el seu piano de cua, ajuda a recordar les notes i els silencis que fa l'orquestra.

Escoltarem, talment com un conte, un petit resum de **set arguments** d'obres (òperes). El cor ens dibuixarà l'ambient que es respira en l'acció.

Recordarem el nom de cinc grans compositors que ens han regalat la seva música: Mozart, Wagner, Verdi, Bizet, Puccini.

El concert suposa responsabilitzar-se d'un treball previ. A l'escola haureu de treballar tres cançons que cantareu conjuntament amb l'ajuda del Cor del Gran Teatre del Liceu.

- “Das Klinget so herrlich” de l'òpera **Die Zäuberflote**, de Mozart
- “Invocació a la lluna”, cor de nens de l'òpera **Turandot**, de Puccini
- la cançó tradicional catalana “El Rossinyol”

Cantant amb el cor ha d'esdevenir una vivència personal en un espai històric. Ha de ser un repte i una il·lusió pel grup classe, amb l'oportunitat de cantar amb un cor professional. La reflexió individual i la posada en comú conjunta de tot el que s'ha après durant el concert, serà el treball posterior que enriquirà les competències en educació musical i el bagatge cultural de l'alumnat.

2.Objectius didàctics

L'òpera i l'emoció

- Captar que la música expressa l'acció de l'obra i els sentiments dels personatges.
- Reflexionar en grup com amb la veu, la música, els moviments escènics, l'expressió corporal...el Cor ens explica l'argument de l'òpera (obra), ens comunica sentiments i ens emociona.

La veu

- Prendre consciència de la veu com a instrument; observar-ne les característiques i possibilitats sonores.
- Escoltar un cor de dones i un cor d'homes. Reconèixer auditivament la tessitura de les veus.
- Tenir consciència de formar part d'un cor de veus blanques -nens i nenes-. Comparar-nos amb la tessitura de les veus de soprano i contralt.

Reconeixement del Cor del Teatre del Liceu

- Experimentar les sensacions que ens produeix la música en directe. Escoltar un cor mixta professional.
- Escoltar i reconèixer per separat un cor de dones -soprano, mezzosoprano i contralt- i un cor d'homes -tenor, baríton i baix-.

Importància de la veu

- Preparar la veu amb la vocalització. Tenir consciència d'una bona postura corporal.
- Conscienciar a l'alumnat que cal estimar la veu i tenir-ne cura. Prendre consciència de la importància de la pròpia veu; del treball i l'atenció de cadascú aconseguim millors resultats.

Responsabilitat d'un director de cor

- Reflexionar sobre les responsabilitats i preparació personal d'un director de cor: conèixer el repertori; emmotllar i tenir cura de les veus; treballar abans, durant i després d'un assaig; imprimir expressivitat en la música per mitjà del gest de les mans, dels braços i de tot el cos; aconseguir contrastos en la velocitat i en la intensitat del cor, marcant força i caràcter musicals.
- Conèixer la importància de la pianista acompanyant.

Escolta atenta de fragments de cors d'òperes

- Definir una òpera com a obra d'art total.
- Contextualitzar fragments d'òpera que ajudin a la comprensió de la història de la música.
- Conèixer noms d'autors d'òpera: Mozart, Donizetti, Wagner, Verdi, Bizet, Puccini.

3. Arguments i fragments de les òperes

Durant el concert **Cantant amb el cor** s'escoltaran vuit cors d'òperes de cinc grans autors, des del Classicisme fins al segle XX.

Els arguments que presentem estan ordenats segons s'interpretaran a l'audició.

- **Macbeth** de Giuseppe Verdi (1813-1901): **Che faceste? Dite su!** (Cor de dones del Liceu)
- **L'holandès errant** de Richard Wagner (1813-1883): Acte III: **Steuerman lass die wacht...** (Cor d'homes del Liceu)
- **Turandot** de Giacomo Puccini (1858-1924), Acte I: **Perché tarda la luna?- Invocació a la lluna-** (Cor del Liceu i públic infantil)
- **Carmen** de Georges Bizet (1838-1875): **Toreador, en garde** (Cor del Liceu)
- **Il Trovatore** de Giuseppe Verdi: **Vedi, le fosche notturne spoglie** (Cor del Liceu)
- **Nabucco** de Giuseppe Verdi: **Va pensiero** (Cor del Liceu)
- **La flauta màgica** de W.A. Mozart: **Heil sei euch Geweihten!** (Cor del Liceu) i **Das Klinget so herrlich** (públic infantil)
- **El rossinyol** - Cançó tradicional catalana - (Cor del Liceu i públic infantil)

3.1. Macbeth. Giuseppe Verdi (1813-1901)

Cor que escoltarem durant el concert "Che faceste? Dite su!"

El concert s'inicia amb el cor de bruixes de Macbeth del compositor Giuseppe Verdi interpretat pel cor de dones del Liceu. Amb aquesta obra escoltarem el conjunt de les veus femenines del cor: **sopranos, mezzosopranos i contralts**.

Argument de l'òpera

William Shakespeare va escriure Macbeth, una història plena de traïció i d'engany, de venjances amb final tràgic; de morts i bogeries; de bruixes que diuen profecies...Al músic Giuseppe Verdi li va agradar l'argument que va escriure Shakespeare i el va adaptar per a ser cantat i interpretat en una òpera.

Amb una mica d'imaginació ens traslladarem a Escòcia, l'any 1040. Macbeth és un important general del Rei d'Escòcia. En un bosc encantat, escolta la profecia d'unes bruixes que prediuen el futur del Rei: **Che faceste? Dite su!** Macbeth coneix un secret d'estat molt important: les bruixes anuncien que el Rei morirà i ell ocuparà el seu tro.

Amb l'ajuda de la seva esposa, maten el Rei d'Escòcia i a tots els súbdits que s'interposen al brutal acte. Aquest assassinat serà l'inici d'un final tràgic que acabarà amb la vida del general Macbeth i la seva esposa.

Versions del cor a la xarxa

Amb la representació operística, en una versió del Liceu:

<http://www.youtube.com/watch?v=n8iwLtrYIKY>

En versió concert, amb cor i orquestra:

<http://www.youtube.com/watch?v=4JI1PIGbKSw>

3.2. *L'holandès errant*. Richard Wagner (1813-1883)

Cor que escoltarem durant el concert "Steuerman lass die wacht"

El cor d'homes del Liceu escenifica la tripulació del vaixell noruec del capità Daland. Els mariners, en arribar a port, canten una alegre melodia mostrant les ganes de celebrar el seu retorn. El viatge ha estat llarg, ple de tempestes i d'aventures perilloses; criden el timoner (Steuermann) i li diuen que deixi el timó i la feina; li insisteixen que baixi a terra ferma per ballar i passar plegats una bona estona: [Steurman lass die wacht!](#)

Amb aquest cor de mariners de Richard Wagner, podem captar l'expressivitat i la potència de les veus masculines: **tenors, barítons i baixos**.

Argument de l'òpera

L'holandès errant és un mariner que està condemnat a navegar eternament pels mars, per haver invocat ajuda al diable quan es trobava en una gran tempesta al Cap de Bona Esperança. Cada set anys se li concedeix la possibilitat de desembarcar durant un dia. Si en aquell dia troba una jove que li és fidel i se l'estima, l'holandès errant se salvarà de la maledicció que el persegueix.

Senta, filla de Daland, capità d'un vaixell noruec, quan coneix la història de l'holandès es compadeix d'ell i s'ofereix a redimir-lo i estimar-lo.

Senta i Erik –novio formal de la noia- tenen una conversa que és escoltada per l'holandès. En sentir-se traït d'amor, s'embarca de nou i marxa a l'eternitat del mar. La jove i fidel Senta es llença al mar a buscar-lo; d'aquesta manera tràgica l'holandès és redimit per la lleialtat i l'amor de Senta que mor ofegada a les aigües.

Versions del cor a la xarxa

Amb imatges diverses:

<http://www.youtube.com/watch?v=-u48NrgBfPw&list=RDmQ7fbMkmRaU>

Amb orquestra simfònica i cor:

<http://www.youtube.com/watch?v=s1M30Zk93Yc>

Versió escenificada i en anglès, amb acompanyament únicament de piano.
(The Gay Men's Chorus of Los Angeles):

<http://www.youtube.com/watch?v=sNj3VpeLV5w&feature=related>

3.3. Turandot. Giacomo Puccini (1858-1924)

Cor que escoltarem i cantarem durant el concert "Perché tarda la luna?- Invocació a la lluna-"

"Perché tarda la luna?" és un cor per a veus mixtes que acaba amb una breu i delicada melodia per a veus blanques: "Là sui monti dell'Est. Aquesta serà interpretada pels nens i nenes que assisteixin a l'espectacle que, per aquest motiu, porta el nom de **Cantant amb el cor**.

El Maestro José Luís Basso farà un assaig previ amb l'alumnat i les sopranos, per recordar-la i donar sentit al treball fet a classe.

El cor es transforma en el poble de Pekin que implora a Turandot clemència. La melodia que interpreten és d'una intensitat i dramatisme molt grans. El cor de veus blanques canta seguidament una delicada cançó, "Là sui monti dell'Est", i exposa el seu desig de normalitat.

Là sui monti dell'Est la cicogna cantó. Ma l'april non rifiorì, ma la neve non sgelò. Dal deserto al mar non odi tu mille voci sospirar: "Principessa, scendi a me! Tutto fiorirà, tutto splenderà!" Ah!	Sobre les muntanyes de l'Est la cigonya clacà. L'abril no tornarà a florir, ni la neu de nou es fondrà. Del desert fins a la mar no sents mil veus sospirar: "Princesa apropa't a mi! Tot florirà, tot resplendirà!" Ah!
--	--

Argument de l'òpera

La protagonista, Turandot, era una princesa tan i tan bonica, que fins el sol s'enfosquia en els núvols per no veure-la... Els qui la veien per primera vegada quedaven captivats, ja que exercia un gran poder sobre els seus cors. Els qui la coneixien, la temien, perquè Turandot era una princesa cruel. Molts candidats volien casar-se amb Turandot, però havien de superar tres proves. Aquell qui aconseguís endevinar-les es casaria amb ella. Tots els qui ho havien intentat havien fracassat; havien pagat la seva gosadia amb la vida, just en sortir la lluna blanca.

Ens trobem a la plaça del palau. Un jove desconegut, el príncep Calaf, captivat per la princesa Turandot, es presenta davant l'Emperador per respondre els tres enigmes.

Turandot explica el motiu de la seva crueltat:

En temps llunyans un príncep estranger s'emportà per la força la meua àvia Lo-U-Ling. En record d'ella castigo els meus pretendents amb els tres enigmes.

El jove desconegut supera les tres preguntes amb intel·ligència, però la jove Turandot es resisteix a casar-s'hi. Calaf li permet una oportunitat:

No et vull estimar per la força, sols per amor seràs meva; si descobreixes el meu nom estaré satisfet en pagar amb la meva vida.

Turandot tortura a la lleial esclava del príncep desconegut, Liú. Sense èxit intenta esbrinar el nom del seu pretendent. La noia mor, és fidel a Calaf i no revela el seu nom. Amb aquest acte de valentia, Turandot s'adona del poder de l'amor vertader.

Ja de matinada, Calaf li confessa el seu nom. Quan apareix l'Emperador demana a la seva filla Turandot si ha descobert el nom del desconegut, ella respon: Amor!

Versions del cor a la xarxa

“Perché tarda la luna? Cor en el que se sent, al final, el cor de veus blanques.
Sense imatges:

<http://www.youtube.com/watch?v=oFBDrsiQYH8>

El mateix cor, amb imatges d'una representació operística:

<http://www.youtube.com/watch?v=F2QZuSm3JrA>

Altres vídeos de l'òpera

Luciano Pavarotti interpretant l'ària “Nessum dorma”, en la que el príncep Calaf demana al poble que no dormin, que facin vetlla amb el seu enigma:

<http://www.youtube.com/watch?v=VATmgtmR5o4>

Vídeo que es va utilitzar per motivar els jugadors del Barça abans de sortir a jugar la final de la Champions, l'any 2009, i en la que s'incorpora el final del Nessun Dorma, interpretat per Pavarotti:

<http://www.youtube.com/watch?v=o8Dhj7KsEyQ>

3.4. Carmen. Georges Bizet (1838-1875)

Cor que escoltarem durant el concert “Toreador, en garde”

El cor del Liceu representa el poble de Sevilla que està de festa i canta una alegre i coneguda melodia. Tothom vol veure l'entrada a plaça del valent torero Escamillo.

Cor que cantarem durant el concert “Avec la garde montante”

En el primer acte de l'òpera, uns nens que juguen a la plaça imiten els moviments i el so de les trompetes del regiment de soldats en el seu canvi de guàrdia.

Argument de l'òpera

Estem en una plaça de Sevilla. Una colla de dones surt de la feina, una fàbrica de tabac. Carmen, la gitana més atractiva de totes, canta la seva filosofia de l'amor (Habanera: L'amour est un oiseau rebelle)

Carmen utilitza tots els seus encants per seduir al caporal Don José que, embogit per l'atractiva gitana, abandona la seva nòvia Micaela. El caporal ho farà tot per seguir Carmen: desertarà i abandonarà el regiment i marxarà a les muntanyes per conviure amb ella i una colla de contrabandistes.

Tan gran és el seu amor, com la por a perdre-la. La gelosia apareix en els sentiments de Don José i deixa sense llibertat ni confiança a Carmen, que sentint-se massa lligada l'abandona.

Carmen viu i balla i s'enamora del torero Escamillo. Quan Don José coneix l'amor entre Escamillo i la seva gitana, la desafia i finalment en un atac de gelosia la mata. Mentre succeeix aquest terrible acte, el poble canta festiu l'entrada a la plaça de braus del torero Escamillo "Toreador, en garde"

Versions dels cors a la xarxa

Toreador. Julia Migenes-Johnson (Carmen), Placido Domingo (Don Jose), i Ruggero Raimondi (El Matador):

http://www.youtube.com/watch?v=4g_otRgzerI

Altres vídeos de l'òpera

Carmen (Teresa Berganza) en la famosa havanera "L'amour est un oiseau rebelle":

<http://www.youtube.com/watch?v=oby-hCgZLJc&feature=related>

Cor de nens "Avec la garde montante":

<http://www.youtube.com/watch?v=rqfllODze0Y>

3.5. *Il Trovatore*. Giuseppe Verdi (1813-1901)

Cor que escoltarem durant el concert "Vedi, le fosche notturne spoglie"

Estem al voltant d'un foc en un campament gitano. Homes i dones estan treballant, cadascú té la seva responsabilitat al camp. El so ritmat i percussiu de dos martells contra una enclusa ajudarà a que la feina no sigui tan feixuga, els encomanarà energia i gresca: és el cor de gitanos de l'òpera *Il Trovatore* de Verdi. En un moment donat el cor diu: "All'opra! All'opra! Dagli martella!", que es tradueix com: A la feina! A la feina! Pica martell!

La música, la veu i el so percussiu dels dos martells són els encarregats de transmetre'ns l'ambient de treball i de gresca.

Argument de l'òpera

És una història d'amor i de venjança, certament complicada per a ser explicada a l'alumnat. Se situa al nord d'Espanya al segle XV. Manrico és un trovador que desconeix la seva veritable procedència: es creu ser el fill de la gitana Azucena que li ha fet de mare i l'estima. Azucena és la filla d'una gitana que va ser cremada pel pare del comte Luna. El seu destí és venjar la mort de la seva mare, que va exercir els seus poders màgics sobre el germà petit del comte Luna, fent que esdevingués dèbil, malalt i desaparegués. Per aquests fets, va ser cremada a la foguera com una bruixa. Manrico va ser raptat i adoptat per la gitana Azucena. Ell és l'autèntic germà del comte Luna. Ambdós són rivals bèl·lics pretendents de la jove Leonora, una dama de la princesa que està enamorada de Manrico, però el comte Luna la desitja.

El comte ordena la mort de Manrico i Leonora s'enverina abans de casar-se amb Luna.

Versions del cor a la xarxa

Versió de concert subtitulada, amb cor i orquestra:

<http://www.youtube.com/watch?v=jsyeFxBcyig>

3.6. Nabucco. Giuseppe Verdi (1813-1901)

Cor que escoltarem durant el concert "Va pensiero"

El cor d'hebreus presoners "Va pensiero", és un dels passatges més coneguts i emotius de l'òpera *Nabucco*. La música transmet unes sensacions i unes vivències que expressen la nostàlgia i l'enyorament dels presoners; una pesantor cantada amb notes llargues i contingudes. En el concert volem que quedi reflectida la diferència de caràcter entre la música alegre i de treball dels zingars, de l'òpera // *Trovatore*, de Verdi, i el caràcter nostàlgic i dolorós de la melodia interpretada pels presoners en l'òpera *Nabucco*.

Argument de l'òpera

L'argument es basa en la història de l'Antic Testament: la derrota del poble hebreu davant del rei Nabucco de Babilònia l'any 586 AC.

El poble jueu es lamenta de la seva derrota davant les tropes de Babilònia i treballen a les riberes del riu Eufrates mentre pensen en la seva llunyana pàtria.

<p>Va, pensiero, sull'ali dorate: va, ti posa sui clivi, sui colli, ove olezzano tepide e molli l'aure dolci del soulo natal! Del Giordano le rive saluta, di Sione le torre atterrate... Oh, mia patria sì bella e perduta! Oh, membranza sì cara e fatal! Arpa d'or dei fatidici vati, perchè muta dal salice pendi? Le memorie nel petto raccendi ci favella del tempo che fu! O simile di Solima ai fati traggi un suono di crudo lamento, o t'ispiri il Signore un concerto che ne infonda al patire virtù!</p>	<p>Vola pensament amb ales daurades; vola i posa't en els turons, en els pujols, on desprenen olor suau i tèbia els dolços aires de la terra natal! Saluda les riberes del Jordà, les torres enderrocades de Sió... Oh, pàtria meva, tan bella i perduda! Oh, record estimat i fatal! Arpa d'or dels adivins fatídics perquè muda, penges del salze? Reanima la memòria en el nostre cor, parla'ns dels temps passats Que el destí de Jerusalem t'inspiri els accents d'una trista lamentació, o que el Senyor t'inspiri un cant que ens infongui forces per marxar!</p>
--	--

El cor d'hebreus presoners "Va pensiero" és un dels passatges més sensibles de l'òpera *Nabucco*. Va ser adoptat pel públic italià com un crit de protesta contra l'ocupació austríaca del Nord d'Itàlia (1842).

Versions del cor a la xarxa

Representació operística, amb subtítols:

<http://www.youtube.com/watch?v=DzdDf9hKfJw>

3.7. La flauta màgica. Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Cor que cantarem durant el concert "Das Klinget so herrlich"

El públic que assisteix a l'espectacle cantarà, a dues veus, el conegut fragment de l'ària en la que Monostatos i els dos criats, embadalits pel so de les campanetes màgiques, es posen a ballar i desisteixen de capturar a en Papageno i la Pamina.

Cor que escoltarem durant el concert "Heil sei euch Geweihten"

Amb aquest darrer fragment del concert, escoltarem separatament cadascuna de les veus del cor del Liceu: sopranos, contralts, tenor i baixos. El fragment inicial del cor és prou contrastat com per servir-nos d'exemple per escoltar la diferent tessitura de cadascuna de les veus.

Ens trobem al final de l'òpera de *Die Zauberflöte* (La flauta màgica), quan el príncep Tamino i la princesa Pamina han superat totes les proves i són acceptats al regne de Sarastro. Tothom està molt content de la seva valentia i de la seva entrada al palau de la Saviesa.

Argument de l'òpera

La història ens transporta a un temps i un espai imaginari. El príncep Tamino és salvat d'una serp per tres dames de companyia de la Reina de la Nit. Aquestes l'animen a emprendre un viatge amb el caçador d'ocells Papageno, per rescatar a la filla de la Reina, Pamina, del domini de Sarastro.

En el camí, difícil i ple d'aventures, els dos companys ajudats per una flauta i unes campanetes màgiques, van descobrir que Sarastro era l'encarnació de la Saviesa i la Veritat. També van comprovar que la Reina de la Nit tenia unes motivacions perverses. Després de passar tres proves, Tamino accedeix triomfant al palau de Sarastro, aconseguint l'amor de la jove Pamina. A Papageno, malgrat no superar del tot bé les proves, se li concedeix l'amor d'una simpàtica Papagena.

Tamino i Pamina són rebuts al temple de Sarastro. El cor d'iniciats entona una alabança a la bellesa i a la saviesa que atorga el coneixement de la veritat (**Cor: Heil sei euch Geweihten**)

Versions del cor a la xarxa

Representació operística:

<http://www.youtube.com/watch?v=b11EIH3qm2M&list=PLeontHprMGGNKHOK2TODIjvRabwNy-b7m>

[a partir de 2h40']

4.Partitures

Cor de nens Turandot de Puccini

Là, su - i mon - ti del - l'est, la ci - co - gna can
- tó Ma l'a - pril non ri - fio - rí,
ma la ne - ve non sge - lò Dal de - ser to al mar non
o - di - tu mil - le vo - ci so - spi - rar: Prin - ci -
pes - sa, scen - di a me! Tut - to fio - ri - rà, tot - to splen de
- rà! Ah!

Das klinget

W.A. Mozart
adaptació La petita Flauta Mágica

Das - klin-get so herr-lich, das__ klin-get so schön! La, ra,

6

la, la, la, la - ra la, la, la, la - ra la! Nie__ hab' ich so et - was ge -

12

hört und ge sehn! La-ra - la, la, la, la ra la, la, la - ra la! Nie__

18

hab' ich so et - was ge - hört und ge sehn! La-ra - la, la, la, la ra la,

24

la, la - ra la!

El rossinyol

Trad. Catalana

Ros - si - nyol que ves a Fran - ça, ros - si - nyol, en - co -
ma - na'm a la ma - re ros - si - nyol d'un bell bo -
cat - ge ros - si - nyol, d'un vol.

2. Encomana'm a la mare,
rossinyol,
i a mon pare no pas gaire,
rossinyol....

3. I a mon pare no pas gaire,
rossinyol,
perquè a un pastor me'n ha dada,
rossinyol...

4. Perquè a un pastor me'n ha dada,
rossinyol,
que em fa guardar la ramada,
rossinyol...